

*Blagoslovljen budi, Gospodine, za sve milosti koje su primili ovdašnji stanovnici po njihovim riječima, preko njihovih ruku i po njihovu primjeru.*

*Daj, Gospodine, da Crkva, zalivena njihovim znojem i njihovom krolju, dođe do potpune zrelosti.»*

## UZ NOVO IZDANJE RIMSKOG MISALA

Nalogom i odobrenjem BKJ izdala KS, Zagreb 1980.

U povijesti kršćanskih naroda nova izdanja liturgijskih knjiga uvijek su bila događaj ne samo za vjersko nego i za kulturno područje odnosnih naroda. U slavenskih naroda koji su od svete braće Ćirila i Metoda imali liturgiju na narodnom jeziku, izdanja liturgijskih knjiga imala su izuzetno značenje, zacjelo veće nego u drugih naroda. U nas su takva izdanja bila gotovo presudna za vjeru, za pismenost, za književnost, pa i za razvoj političke povijesti (usp. J. FUČAK, *Šest stoljeća hrvatskog lekcionara*, Zagreb 1975., str. 39).

Tijekom povijesti na našem su tlu nastala mnoga izdanja liturgijskih knjiga. U jedanaest stoljeća neprekidnog bogoslužja na staroslavenskom i narodnom jeziku, doživjeli smo mnoštvo rukopisnih i tiskanih izdanja liturgijskih knjiga. Uz rukopisne, imali smo npr. petnaest poznatih cjelovitih i osam djelomičnih **tiskanih** izdanja misala, osam cjelovitih i nekoliko desetaka djelomičnih **tiskanih** izdanja brevijara, tridesetak **tiskanih** izdanja obrednika, preko sto izdanja cjelovitog **tiskanog** lekcionara, i dr.

Među liturgijskim knjigama izdanja misala imala su posebno značenje. Neka su postala slavna, kao **novljanski** misal, misal **Tome arhidakona senjskoga**, **Vrbnički** misal, misal **iz Berma**, i drugi.

Nezamjenjivu ulogu odigrala su izdanja misala i lekcionara i u nedavnoj prošlosti, u razdoblju koji nazivamo **liturgijski pokret**. Naše crkveno-liturgijsko ozračje nedavne prošlosti ne možemo zamisliti bez misala D. Kniewalda, bez Vlašićevih lekcionara, baš kao što je nezamislivo govoriti o liturgijskim i opće duhovnim gibanjima na njemačkom jezičnom području bez Schott-ovog misala.

Iza Drugog vatikanskog sabora vrlo brzo — prije nego u mnogih drugih, pa i velikih naroda — dobivamo u hrvatskom prijevodu misal Pavla VI. Odobren od Pavla VI. apostolskom uredbom od 3. travnja 1969., mi smo taj misal imali već potkraj iste godine u izdanju Kršćanske Sadašnjosti. Bili smo radosni kada je izišao. Danas kažemo da je to izdanje skromno i da ima nedostataka. Svejedno, to će izdanje u povijesti naših misala biti značajno: to je prvo izdanje misala prema obnovljenoj liturgiji. Zato, na području liturgije to izdanje predstavlja jednu od veoma značajnih prekretnica, ravnu onoj koju je iza koncila u Tridentu izveo papa Pio V.

Svega jedanaest godina iza prvog izdanja izišlo je, evo, drugo izdanje misala Pavla VI. U relativno kratkom vremenskom razmaku dva izdanja misala. U povijesnim razmjerima to je doista prebrzo, ali do drugog izdanja je trebalo doći. Naši biskupi i naši izdavači, kao i čitavo crkveno općinstvo, svjesni su da je bilo potrebno izdanje trajnije vrijednosti. Možda je trebalo s tog polazišta poći i u prvo izdanje. Sada svi bolje vidimo kako brzina i trajna vrijednost teško idu pod ruku.

Drugo izdanje misala Pavla VI, zacjelo je događaj u povijesti tiskanih izdanja misala na hrvatskom jeziku. Naši su ga izdavači priredili prema drugom tipskom izdanju misala Pavla VI. što je tiskan 1975. Višestruko je značenje ovoga novog izdanja.

## 1. Likovni izgled

Ugodna novost drugog izdanja misala Pavla VI. na hrvatskom jeziku jest —izvana promatrano— njegov očito uspjeti likovni izgled. Već i s tog ugla gledano, ovo izdanje treba ubrojiti u pravi izdavački događaj, čime ono —kako mislimo— ulazi u slijed naših slavni izdanja misala, od kojih smo neke gore spomenuli.

U našem novom izdanju Biblija i liturgija se još jednom pokazuju kao nepresušni izvori slikarskih nadahnuća. Tu imamo odista divnih motiva iz Biblije i gotovo u cjelosti **oslikanu liturgijsku godinu**. Umjetnik, Emilija Karlavalis, tu je uložila mnoge napore i umjetničke vještine. Nije u svemu jednako uspjela. Nekada na pr., zbog poteškoće (objektivne, kako mislimo) u prikazivanju kršćanskih, odnosno liturgijskih otajstava, većem blagdanu daje manji znakovni izraz, kao u slučaju odnosa svetkovinâ Presv. Trojstvo — Srce Isusovo.

Vrijedno obogaćenje predstavljaju crteži B. Fučića, uzeti iz naših starih izdanja liturgijskih knjiga. Takve pojedinosti najnovije izdanje misala povezuju sa starom kulturnom baštinom i podržavaju kontinuitet stvaranja na našem tlu.

## 2. Sadržaj misala

U odnosu na prethodno izdanje, u sadržaju misala došlo je do određenih izmjena. Da se bolje uoče razlike, evo glavne sheme kazala:

### Prvo izdanje misala Pavla VI.

(p o s e b n a k a z a l a)

- Abecedno kazalo svetaca
- Kazalo predslavlja
- Kazalo reda mise, odredbe, uredbe i uvodne napomene

(o p ć e k a z a l o)

- Sveta vremena
- Svetačka slavlja
- Zajedničke mise
- Različite mise i molitve
- Prigodne mise
- Zavjetne mise ili mise po volji
- Predslavlja
- Dodatak: uvodi i zaključci za predslavlja, svečani blagoslovi i molitve nad narodom, blagoslov vode i škropljenje.
- Opći rimski kalendar

### Drugo izdanje misala Pavla VI.

(p o s e b n a k a z a l a)

- Abecedno kazalo svetaca
- Kazalo predslavlja

(o p ć e k a z a l o)

- Odredbe, uredbe, kalendar
- Sveta vremena
- Red mise, svečani blagoslovi, molitve nad pukom, blagoslov i škropljenje vodom
- Svetačka slavlja
- Zajedničke mise
- Različite mise i molitve
- Pokojničke mise
- Dodatak: pjevani dijelovi rimskog misala, missale romanum, obred imenovanja djelitelja pričesti, priprava i zahvala za misu.

Novo izdanje misala, kako je vidjeti iz pregleda sadržaja, ima očitih prednosti. Neke su od njih tehničke naravi. Spomenimo ih:

— cjelovit sadržaj misala je donesen pod oznakom arapskih brojeva stranica **bez zvjezdice**, dok je u prethodnom izdanju samo Red mise donesen pod brojevima bez zvjezdica a sve ostalo sa zvjezdicom;

— **odredbe i uredbe** donesene su kao uvod u opće kazalo, što je u ranijem izdanju u posebnom kazalu;

— pod naslovom **različite mise i molitve** donesene su i prigodne mise i zavjetne mise ili mise po volji, što je u ranijem izdanju doneseno pod tri različita naslova (različite mise i molitve, prigodne mise i zavjetne mise ili mise po volji);

— misa na latinskom donesena je u okviru **malog misala** u posebnom dodatku, što je (samo red mise) u ranijem izdanju doneseno usporedno s redom mise na hrvatskom jeziku.

U pregledu sadržaja novog izdanja misala vidljive su i određene novosti:

— u brojevima 142 — 152 **Opće uredbe** govori se o **službi akolita i čitača** (u ranijem izdanju pod tim brojevima je bilo govora o dokinutom podđakonatu, pa tako nije došlo do pomaka u brojevima Uredbe);

— u **Redu mise** donosi se tri oblika pokajničkog čina, umjesto dva u ranijem izdanju; apostolsko vjerovanje (uz nicejsko-carigradsko što se nalazi u ranijem izdanju); četiri uvoda u Očenaš, umjesto jedan u ranijem izdanju; kada predsjedatelj slavlja poziva vjernike na sudjelovanje, treba da, prema novom izdanju misala, kaže: »Braćo i sestre« (u pokajničkom činu, prije recitiranja Vjerovanja, u pozivu za prikazivanje prinesenih darova), umjesto (samo) »Braćo« u ranijem izdanju.

— ima novih **misnih obrazaca** (u obrednim, prigodnim i zavjetnim misama);

— donesen je **obred imenovanja djelitelja pričesti**;

— donesen je uzorak **pripreme i zahvale za misu**.

### 3. Izmjene u prijevodu

Osjetljiva novost novog izdanja misala jest novi prijevod određenih rečenica ili odlomaka. Izmjene su prisutne u svim dijelovima mise, nepromjenjivim i promjenjivim: u Redu mise, u euharistijskim molitvama, u misnim obrascima. Ovdje ne ulazimo u ocjenu novog prijevoda (o tome neka reknu riječ stručnjaci za jezik). Želimo samo upozoriti da se svrati pozornost na izmjene radi boljeg odvijanja bogoslužja. Primjera radi, navodimo dva slučaja: kod prinosa darova i u Trećoj euharistijskoj molitvi.

Promjene u molitvi kod **prinosa darova** nisu znatne, ali svejedno na njih treba svratiti pozornost:

#### Prvo izdanje misala

»Blagoslovljen **da si**, Gospodine,  
Bože svega svijeta (...)  
**on**, plod zemlje i rada ruku (...).

#### Drugo izdanje misala

»Blagoslovljen **si**, Bože svega  
svijeta, (...)  
**ovaj** plod zemlje i rada ruku (...).

Slične su izmjene u molitvi dok đakom ili svećenik ulijeva vino i vodu u kalež, te u molitvi kada prikazuje kalež.

Posebno je osjetljiva izmjena u prijevodu **Treće euharistijske molitve**:

## Prvo izdanje misala

(druga molitva iza posvećenja)  
»Pogledaj, Gospodine, na prinos Crkve svoje — i prepoznaj u njemu žrtvu kojom si obnovio mir s nama. Daj da okrijepljeni Tijelom i Krvlju Sina tvoga, Duhom njegovim ispunjeni budemo (...).

## Drugo izdanje misala

(druga molitva iza posvećenja)  
»Pogledaj, Gospodine, prinos Crkve svoje — onu istu žrtvu po kojoj si nam darovao pomirenje: okrijepi nas Tijelom i Krvlju Sina svoga — ispunjeni njegovim Svetim Duhom te u (...).

Napominjemo također da je i u euharistijske molitve unesen ženski rod: uz braću sada se još dodaje i sestra, uz sinove još treba dodati i kćeri.

Propust je — kad već govorimo o ženskom rodu — što on nije posvuda unesen i u obrasce pokojničkih misa. Stvar je tim čudnija što je u više molitava pokojničkih misa unesen, pa nije razumljivo zašto nije u sve.

## 4. Prostor stvaralaštva

U oba izdanja misala Pavla VI., u doradenim se pojedinostima dopušta da predsjedatelj slavlja, pored predloženog, vlastitim riječima uputi vjernicima poziv (npr. iza pozdrava na početku mise i u trećem obrascu čina). Novo izdanje misala ponešto proširuje takav prostor. Tako se npr. za uvod u Vjerovanje u novom izdanju kaže: »Nakon homilije, kad je određeno, ispovijeda se vjera. Svećenik pozove zajednicu ovim ili sličnim riječima: (...).«

Ponudeni prostor unošenja vlastitog sadržaja treba shvatiti razborito. Nije to prostor »prethodnih« ili »dodatnih« propovijedi — kako u ponekim predsjedatelja to biva — nego mjesto sažetih, dobro sročanih i u duhu liturgije donesenih napomena, zaziva ili poziva.

## Zaključak

Novo izdanje misala nije bez nedostataka (ovdje su spomenuti samo neki). O njima će zacjelo govoriti i pisati stručnjaci, napose stručnjaci za jezik, stručnjaci za glazbu, teolozi. Uvjeren sam ipak da će usprkos nedostataka ovo izdanje s mnogih gledišta ostati događaj za naš vjerski i kulturni prostor. Da li će biti događaj za liturgijsko-pastoralni prostor?

Misal imamo u rukama. Do novog izdanja (nadamo se!) neće doći tako brzo. Zato, ovaj misal treba upoznati. Najnoviji misal je najnovija prilika da misal ozbiljno pregledamo.

Treba upoznati **Opću uredbu** (11 — 41) koja predstavlja pravi sažetak liturgike, liturgijskog prava, liturgijskog pastorala, moralke i dogmatike što se odnosi na slavljenje Euharistije. U Općoj uredbi se govori o rasporedu i uredi crkvenog prostora. Poznavanje tih normi pomoći će da se izbjegnu propust i pogreške u adaptaciji i gradnji crkava.

Treba upoznati **Red mise**. Tu postoje mnoge mogućnosti »našeg« osobnog učešća u slavljenju Euharistije. Mogućnost izbora ili čak osobnog stvaralaštva, što nam pruža novo izdanje misala, može »uljepšati« naša euharistijska slavlja.

Treba upoznati **sadržaj misnih obrazaca**, napose obrasce za najrazličitije potrebe i prigode, na čitavih stopeideset stranica. U liturgijskom kalendaru sada ima mnogo ferijalnih dana, pa pa ćemo ponavljati isti nedjeljni obrazac kad imamo čitavo bogatstvo ponuđenih molitava.

Ako nam euharistijska slavlja budu bez ljepote, bez svježine i bez pastoralne dinamike, krivnja je (uglavnom) na nama.

B Š